

Славиша Орловић

Партија то сам ја

Николић је максимално „умио“ радикале, међутим, код СРС-а је очигледно тешко да се деси оно што се десило, нпр. ХДЗ-у под Санадером, да партија која је некада позивала у рат сада води земљу у ЕУ

Из прошлих времена (Фото Л. Адровић)

Унутарпартијски сукоби се дуго држе у тајности и партија опстаје целовита и јединствена све док садржи унутрашње капацитете да избалансира различите нијансе мишљења и каналише их у јединствен партијски ток. Партијска дисциплина и хијерархија унутар СРС-а олакшала је скривање унутрашњих сукоба од очију јавности. Оставком заменика председника Томислава Николића СРС и опозиција сигурно губе, а владајућа већина добија.

Добровољном предајом Шешеља у Хаг 24. фебруара 2003, Николићу је остављено да води СРС. У односу на последње парламентарне изборе са Шешељем 2000. од 322.333 гласа (8,5 одсто или 23 мандата), Николић је партију довео до рекордних 1.219.436 гласова (око 29,4 процента, или 78 мандата) 2008. године. На председничким изборима Шешељ је освојио највише 1.733.859 гласова 1997, а Николић 2.197.155 гласова 2008. године. Николић је у претходном периоду имао тежак посао да балансира између директива Шешеља из Хага и сопствених одлука, између очекивања чланства и понашања осталог дела руководства. Без обзира на то шта интимно мислио, Николић је јавно поштовао све оно што је Шешељ захтевао од њега и странке, чак и када се са тим није слагао. Неколико пута је морао да порекне оно што је рекао. Не улазећи у садржај излуђивања телефонским разговорима, Шешељ је повлачио потезе који су радикалима компликовали живот, утолико више уколико су били ближи власти. Ту спадају штрајк глађу и политички тестамент у предизборној кампањи за изборе 2007, који је странци забранио подршку европским интеграцијама и сарадњу са неким странкама, без којих је радикалима било скоро немогуће да дођу на власт. Само годину дана касније у предизборној кампањи за парламентарне изборе, када је Николић изјавио „Ја нисам политичар калкулант, у свакој влади премијер треба да буде онај чија је странка освојила највише гласова“ (13. марта), Шешељ га је натерао да промени став и крајем месеца он ипак оставља могућност да Коштуница буде премијер. Месец дана после избора Николић се исповедао да га је „наљутило“ када је „Шешељ са Коштуницом

склопио договор да овај буде мандатар за састав владе СРС-ДСС“ иза његових леђа. Не зна се који Војислав га је тиме више изневерио.

Шешељева одлука је била и да се Маја Гојковић удаљи из странке. По њеном тумачењу, разлог искључења је то што Шешељ није желео да она превише политички ојача, али и да је „њен случај порука Николићу да се врати на прави пут“. Познато је да честе чистке у врховима служе дисциплиновању партија.

Након клетви радикалки, које су се углавном односиле на Николића, и, коначно, након одлуке Шешеља да се не гласа за ССП, иако су Николић и Тодоровић, после прихватања амандмана СРС, најавили да ће гласати „за“, Николићевом стрпљењу дошао је крај: „Дао сам оставку указујући тиме да ја могу све да издржим, али не могу и ово.“ Формално објашњење за промену одлуке да се гласа против ССП-а јесте борба за Косово и противљење сарадњи са Хагом, а суштински, то је покушај да се понизи, омаловажи и насамари Николић, односно, да се рашчисти терен у Шешељевом ишчекивању повратка у земљу. Моћ Шешељевих телефонских одлука је непозива. Роберт Михелс, говорећи о савременој партији као борбеној организацији и наглашавајући милитантност у њој, наводи правила којих се Луј XIV држао: „Решења морају бити брза, дисциплина строга, заповеди апсолутне, послушност благовремена.“ Шешељ је јасан – „партија, то сам ја“!

Николићеви потези изгледају као да су руковођени интересима партије у целини, а Шешељева реаговања се могу тумачити као искључива тежња да задржи апсолутну контролу странке, независно од последица по партију. Николић је Србију прешпартао уздуж и попреко неколико пута у последњих неколико година и најбоље зна како радикали мисле. Он се састаје са руским амбасадором и другим страним званичницима и има бољи осећај за међународне околности. Питање је колико је Шешељ из притвора у стању да рационално расуђује и колико га веродостојно извештавају остали чланови руководства. Николић је покушао да потврди своју аутономију макар и симболично, најпре скидајући Шешељев беџ са ревера, а запажено је и мање Шешељевих слика на плакатима и билбордима у кампањи, што може бити и резултат савета маркетиншких стручњака. Николић је максимално „умио“ радикале, међутим, код СРС-а је очигледно тешко да се деси оно што се десило, нпр. ХДЗ-у под Санадером, да партија која је некада позивала у рат сада води земљу у ЕУ. Модернизација СРС-а немогућа је под Шешељем, јер је он заробљеник сопственог екстремизма. Велики број гласова радикали су у последње време добијали на социјалним темама и на обећању борбе против криминала и корупције, циљајући губитнике транзиције. Иако је трансмисија Шешељевих одлука пренета на тврду струју, добитничка димензија програма је више везана за мекшу струју.

После фрустрације и губитка стрпљења што се упркос броју гласова не осваја власт, радикали су добили још један разлог за неспокојство. СРС-у ће се унутрашњи неспоразуми негативно одразити на рејтинг. Без обзира на садашњи останак Николића у странци и у Скупштини, СРС без Николића на челу много је даље од власти. Перспектива Николића умногоме ће зависити од тога да ли он остаје у политици или не. Унутар СРС-а готово да нема више шта да тражи, осим пензије.

Евентуално цепање партије зависи од тога колико би људи кренуло за њим, а пре свега Вучић, као и од перспективе да се можда удружи са Мајом Гојковић. Оснивање нове партије зависи од Николићеве мотивације и процене броја следбеника и симпатизера,

као и од подршке финансијера, на пример, неког из клуба Привредник. Како год да одлучи, остаће упамћен и као човек који је хтео да гласа за европске интеграције, односно од противника ЕУ можда дошао до стадијума еврореалисте. То је значајна порука за Србију, у околностима када се кристалише мапа европског пута и гради што шири консензус по том питању.

доцент на Факултету политичких наука у Београду

Славиша Орловић
[објављено: 09/09/2008.]